

בחיפוש אחר שכנים

"מהזווית המקומית, 'שכן טוב' הביאה תקווה לסצנת אמנות שמסך כבד מכסה עליה". Rf Hou סוקר את הביאנלה באיסטנבול, שנאצרה על ידי צמד האמנים אלמגרין ודרגסט.

ביקורת מאת חמדה רוזנבאום מאי 2, 2018
ביקורת מאת שיעור בלחישות מאי 2, 2018

שלושים שנה לאחר היווסדה, הביאנלה של איסטנבול הציגה לאחרונה את מהדורתה החמש-עשרה, באצירתם של צמד האמנים אלמגרין ודרגסט (Dragset & Elmgreen). הכותרת שבחרו לתערוכה, "שכן טוב" (Neighbor Good A), מציעה מבט ייחודי על הפוליטיקה העולמית העכשווית, על גיאוגרפיה ועל סדר היום הפוליטי של טורקיה. ההגדרה המקובלת של "שכנות" כמכלול היחסים החברתיים בין בני אדם שחיים בקרבה זה לזה מוכרת לכול. אבל הטכנולוגיה והמדיה החברתית של ימינו מייצרות סוג חדש של שכנות, מהירה ורגשית: סיפורים מתפשטים בו ברגע והופכים רבבות אנשים לשכנים בציוץ יחיד. היה מעניין לבדוק האם וכיצד התערוכה הגיבה להתפתחות זו בתפישת הגדרת השכנות. בהקשר של איסטנבול, חשוב לציין כאן גם את מושג המתריע (blower-whistle) – אנו עדים לתכיפותו הגוברת בין מתנגדי המשטר עקב האווירה הפוליטית המתוחה במדינה, וכתוצאה מכך גובר גם הלחץ להשתקה. בעיני המקומיים, כותרת הביאנלה הפכה לעבודת אמנות בפני עצמה. מכיוון שהתערוכה טיפלה ברעיון מהממד הזעיר ביותר שלו ועד לגדול, היא שיקפה עבורנו גם את חוסר הנחת ואת המאבקים של שכנינו.

_IEY6692.jpg

[1] הביאנלה ה-15 של איסטנבול

צילום: Yanmaz Eraslan Ilgin

[2] [_IEY6908.jpg](#)

[3] הביאנלה ה-15 של איסטנבול

צילום: Yanmaz Erarslan Ilgin

[4] IKSV_15B_Sahirugureren_288_Retouched.jpg

[5] הביאנלה ה-15 של איסטנבול

צילום: Yanmaz Erarslan Ilgin

לעומת הביאנלה הארבע-עשרה [6], שנקראה "מים מלוחים" (Saltwater) והתפרשה על פני כל העיר, זו של 2017 הייתה צנועה יותר. חמישים וששה אמנים מארצות שונות התארחו במסגרת "שכן טוב" בששה אתרים סמוכים זה לזה. שלושה היו האתרים המרכזיים של התערוכה; שניים מתוכם, איסטנבול מודרן [7] ו (Istanbul Modern) מוזיאון פרה [8] והשלישי, מוכרת מוזיאלית חוויה הציגו, (Pera Museum) בית הספר היסודי היווני גלאטה [9] (Galata Greek Primary School) קולם את השמיעו והאתרים האמנות עבודות, המיצבים שבו, התנגדות של עבר בעל כאתר בלט (School).

הסביבה הקרובה לאיסטנבול מודרן נמצאת בתהליך של ג'נטריפיקציה כבר זמן רב. כחלק משיקום השכונה, המבנה בן שלוש-עשרה השנים (ששכן במחסן אשר נבנה לפני כ-60 שנה) ייהרס בקרוב ויוחלף במבנה חדש למוזיאון, אשר לעת עתה עבר למקום משכן זמני. במהלך הביאנלה, בכניסה למוזיאון נשמע להרף עין צליל חצוצרה רחוק. עוד נחזור לניגון קצרצר זה בהמשך.

[10] [IKSV_15B_Sahirugururen_155.jpg](#)

[11] הביאנלה ה-15 של איסטנבול

צילום: Yanmaz Erarslan Ilgin

[12] [IKSV_15B_Sahirugureren_297_retouched_neu.jpg](#)

[13] הביאנלה ה-15 של איסטנבול

צילום: Yanmaz Erarslan Ilgin

אופן הצבת התערוכה במוזיאון, על מיצביה המתפרשים על פני מרחבים גדולים ומרווחים, מהדהדת, גם אם לא באופן ישיר, את עבודותיהם של האוצרים/אמנים אלמגרין ודרגסט. מהמכלול, ברצוני להתמקד תחילה בג'נדאר [פירטון](#) [14] שנות מאז. האמנותי וסגנונה עבודתה הצגת מבחינת בביאנלה במינו מיוחד מקום שקיבלה, (איסטנבול, 1936. נ. Fürtun) הששים של המאה הקודמת פירטון עובדת בעיקר בחרס. כאמנית פורצת דרך היא הציגה את המדיום לקהל חדש באמצעות שפתה המקורית, ובמיוחד באמצעות האופן בו היא מתארת את גוף האדם. העבודה *ללא כותרת* (1944-1946) מעלה מיד בדמיון מרחץ טורקי או חדר רחצה, עד שמבינים שאלה רגליים של גברים - רגלי חרס קרובות זו לזו אך לא נוגעות, מוצבות במרווחים שווים. גופים שוכנים זה לצד זה, גברים יושבים צד לצד. זוהי תמונה מוכרת מאוד, שבדרך של אסוציאציה מעלה הרהור על השיטה הפטריארכלית. אחת הרגליים שונה מחברותיה: יד מונחת עליה. היא מבדלת את עצמה וכך מייצגת את יחסינו המתפוגגים עם שכנינו. "אני מציגה רק רגליים כי אנו חיים בעולם שבו האינדיבידואליות כבר אינה קיימת, והגישה הפלורליסטית חשובה יותר", אומרת האמנית [בראיון מקוון](#) [15]. "לגופינו הייתה פעם משמעות כמכלול, כמשהו ייחודי, אבל עכשיו הכול מקוטע. ובכל זאת, כל הפיסות המפוזרות עדיין מצביעות על גוף שלם, ובהצגת הרגליים הללו רציתי להדגיש את היעלמות העצמיות ואת הגוף המקוטע".

[16] [IKSV_15B_Sahirugururen_179.jpg](#)

[17] ג'נדאר פירטון, ללא כותרת, 1994-1996
חרס, 46.5X600X48 ס"מ

באדיבות האמנית
העבודה הוצגה בתמיכת SAHA – Turkey from Art Contemporary Supporting
צילום: Eren Uğur Sahir

[18] [IKSV_15B_Sahirugureren_180.jpg](#)

[19] ג'נדאר פירטון, ללא כותרת, 1994-1996
חרס, 46.5X600X48 ס"מ

באדיבות האמנית
העבודה הוצגה בתמיכת SAHA – Turkey from Art Contemporary Supporting
צילום: Eren Uğur Sahir

מעבר לעבודתה של פירטון מצאתי את עצמי בעיצומה של עסקת חליפין. על הקיר היה תלוי מיצב של חפצים שחציים צונזר או טושטש בצבע לבן. זו העבודה מבנים לגבולות בלתי נראים מבנים לגבולות בלתי נראים (*Structures for invisible borders*) של [ויטור לגי](#) [20] (פאולו בסן 1979, ג. Leguy) ¹ כדי ליצור את המיצב האמן החליף חפצים אישיים, יום-יומיים, עם פליטים מסוריה ועם מהגרים ערבים באיסטנבול. המיצב של לגי חושף את הפליטים ואת המהגרים הנראים והבלתי-נראים של טורקיה. הצופים הולכים בו כמו בדרכים גלויות ונסתרות על פני מפה של נדידה ועקירה.

[21] [IKSV_15B_Sahirugureren_248.jpg](#)

[22] ויטור לגי, מבנים לגבולות בלתי נראים מבנים לגבולות בלתי נראים, 2017 (Borders Invisible for Structures) Structures for invisible borders)
חפצים מוחלפים, פריט, פחם ועיפרון על נייר, צבע לבן

צילום: Eren Ugur Sahir

[23] [IKSV_15B_Sahirugureren_247.jpg](#)

[24] ויטור לגי, מבנים לגבולות בלתי נראים מבנים לגבולות בלתי נראים, 2017 (Borders Invisible for Structures) Structures for invisible borders)
 חפצים מוחלפים, פריט, פחם ועיפרון על נייר, צבע לבן

צילום: Eren Ugur Sahir

האתר החביב עלי בביאנלה היה בית הספר היסודי היווני גלאטה, אך היו עוד הרבה אמנים ראויים לאזכור שעבודתם הוצגה באיסטנבול מודרן, כמו למשל [וולקן אסלן](#) [25] ו (באנקרה 1982, ג. Aslan) [מחמוד עובידי](#) [26]. (בבגדד 1966, ג. Obaidi) [2](#) עבודת וידאו תלת-ערוצית של אסלן, *Home Sweet Home*, שדימוי מתוכה מעטר את כריכת הקטלוג של הביאנלה, מראה שתי נשים שגרות בבית-סירה על הבוספורוס. גם עבודה זו יוצרת זיקה מידית אל משאו ומסעו של המהגר, הפעם באמצעות מניפולציה של זמן ואור.

[27] [HSH_VideoStillFromTheLeftChannel copy.jpg](#)

[28] וולקן אסלן, *Home Sweet Home*, 2017
 וידאו חד- ותלת-ערוצי, 6 ד' 50 ש'

באדיבות האמן Pi-Works Art

[29] [HSH_VideoStillFromTheRightChannel copy.jpg](#)

[30] וולקן אסלין, Home Sweet Home, 2017
וידאו חד- ותלת-ערוצי, 6 ד' 50 ש'

באדיבות האמן ו-Pi Artworks

[31] [HSH_VideoStillFromTheCenterChannel copy.jpg](#)

[32] וולקן אסלן, Home Sweet Home, 2017
וידאו חד-ותלת-ערוצי, 6 ד' 50 ש'

באדיבות האמן ו-Pi Artworks

הציורים של מחמוד עובידי, שכותרתם "עשו מלחמה לא אהבה פרק 3", מבוססים על סיפור חייו של האמן. עובידי נולד בעירק, עזב אותה בשנת 1991, וכעת הוא חי בקנדה. זיכרונותיו ואוסף הרישומים שלו בונים מחדש את הסיפורים הנוקבים מעירק כאנדרטה חדשה. סדרה אחרת שלו, "פרויקט הבית הקומפקטי" (Project Home Compact), מהשנים 2003-2004, הוצגה בבית הספר היווני גלאטה, שאליו אגיע מיד.

[33] [IKSV_15B_Sahirugureren_129.jpg](#)

[34] מחמוד עובידי, עשו מלחמה לא אהבה פרק 3, 2013-2015
טכניקה מעורבת על בד, 257X2467 ס"מ

באדיבות האמן
צילום: Eren Uğur Sahir

[35] [IKSV_15B_Sahirugureren_130.jpg](#)

[36] מחמוד עובידי, עשו מלחמה לא אהבה פרק 3, 2013-2015
טכניקה מעורבת על בד, 257X2467 ס"מ

באדיבות האמן
צילום: Eren Uğur Sahir

נחזור כעת אל הנקודה באיסטנבול מודרן, היכן ששמענו את צליל החצוצרה: זהו מסד של בניין שלא הושלם. האמנית הצעירה (מאוד) [לידיה אורחמן](#) [37] כבסיס ארצה של ״הנדל בחוקי השתמשה (יריה'אלג, בסיידה 1992, Ourahmane) למיצבלמעלה לשמיים ולמטה אל מעמקי הגהינום. היא הניחה מסד לשטח בגודל המינימלי שנקבע בחוק כדי להבטיח שלא יימכר או יהפוך למקום מגורים, והעבירה אותו למוזיאון. על פני הבטון שהתקשה יש שלולית קטנה, שצוות הביאנלה מרענן מדי פעם. ריח חריף של בטון טרי נידף באויר. השלולית היא האספקט הפואטי של העבודה, כמו משיכת המכחול בציר קלאסי.

[38] [IKSV_15B_Sahirugureren_282_retouched.jpg](#)

[39] לידיה אורחמן, למעלה לשמיים ולמטה אל מעמקי הגהינום, 2017
בטון, פלדה, מים, סולו חצוצרה. 280X400X20 ס"מ. סולו חצוצרה 00:48 ד'

באדיבות האמנית
מוצג בתמיכת Foundation Charitable Jerwood
צילום: Eren Uğur Sahir

כשמתקרבים ליציאה נתקלים פתאום בעבודתה *Crowd Fade*: מסדרון ובו ציורי קיר מחוקים חלקית והרוסים. נראה שהאמנית [לטיפה אשקש](#) [40] ציורי. הקירות על היום של העולם את ציירה, (מרוקו, חננזה באל 1974, נ. Echakhch) התנגדות ממקומות רבים בעולם חוברים יחד ויוצרים קולאז'. השברים על הרצפה מעידים על השחתתם ומחיקתם של הציורים.

[41] [IKSV_15B_Sahirugureren_185.jpg](#)

[42] לטיפה אשקש, 2017, Fade Crowd
ציור קיר, 365X2028X136 ס"מ כל אחד

באדיבות האמנית, גלריה קמל מנור (פריז), גלריה קאופמן רפטו (מילנו), גלריה אווה פרסנהובר (ציריך) וגלריה דביר (תל אביב)
הופק בשיתוף קרן Helvetia Pro והמכון הצרפתי לתרבות. מוצג בשיתוף גלריה קמל מנור, גלריה קאופמן רפטו, גלריה אווה פרסנהובר וגלריה דביר
צילום: Eren Uğur Sahir

[43] [IKSV_15B_Sahirugureren_347.jpg](#)

[44] לטיפה אשקש, 2017, *Fade Crowd*
ציור קיר, 365X2028X136 ס"מ כל אחד

באדיבות האמנית, גלריה קמל מנור (פריז), גלריה קאופמן רפטו (מילנו), גלריה אווה פרסנהובר (ציריך) וגלריה דביר (תל

אביב)
הופק בשיתוף קרן Helvetia Pro והמכון הצרפתי לתרבות. מוצג בשיתוף גלריה קמל מנור, גלריה קאופמן רפטו, גלריה
אווה פרסנהובר וגלריה דביר
צילום: Eren Uğur Sahir

[45] [IKSV_15B_Sahirugureren_346.jpg](#)

[46] לטיפה אשקש, 2017, Fade Crowd
ציור קיר, 365X2028X136 ס"מ כל אחד

באדיבות האמנית, גלריה קמל מנור (פריז), גלריה קאופמן רפטו (מילנו), גלריה אווה פרסנהובר (ציריך) וגלריה דביר (תל
אביב)
הופק בשיתוף קרן Helvetia Pro והמכון הצרפתי לתרבות. מוצג בשיתוף גלריה קמל מנור, גלריה קאופמן רפטו, גלריה
אווה פרסנהובר וגלריה דביר
צילום: Eren Uğur Sahir

עבודתה של אשקש הייתה אחת מהמרשימות ביותר בביאנלה, מכיוון שהיא תרמה להבנת הקלות שבה סיפור של התנגדות
הופך בימינו לחוויה ציבורית באמצעות המדיה החברתית. הטכנולוגיה העדכנית מאפשרת צפייה בפעולות התנגדות בסן
פאולו על מסך הטלפון הנייד, בעודנו יושבים בבית באיסטנבול, או הזרמה של דימויים מאזורי מלחמה בשידור ישיר. עבודתה
של אשקש משתמשת לשם כך בסיפורה של הפגנה שמתרחשת במקומות שונים בעולם, ומראה שלמרות המרחק הפיזי,
הכול קורה באופן דומה ובו בזמן.

אתר הביאנלה המרכזי הבא, מוזיאון פרה (Pera), מציג עבודות של אמנים נחשבים מרחבי העולם, כמו פרד וילסון, לואיז בורז'ואה וברלינדה דה ברויקר (Bruyckere De). המבקרים מוזמנים גם לצפות באוסף המוזיאון, חנים אין כסף. [וואז'יקו](#)
צ'צ'יאני [47] בשנת בוונציה בביאנלה הגיאורגי בביתן שהציג, מדהים אמן הוא (בטביליסי 1985, Chachkhiani) 2017. בעבודת הווידאו הנוכחית, מסלול חיים (Life Track) משנת 2015, דמות לא מוכרת מביטה בצופים, או אולי להפך. בווידאו של צ'צ'יאני נראה חלון של מוסד סיעודי במבט מבחוץ, כשהוא מצביע על מסלול חיים המתקרב לסופו; לא יכולתי שלא לחשוב באילו דרכים אנחנו יכולים להשפיע זה על חיו של זה. אפשר למצוא בקלות את שכנינו בחיפוש גוגל, לאתר את הדפים שלהם בטוויטר, בפייסבוק או באינסטגרם – כל מה שצריך לעשות זה לבדוק את השמות הרשומים ליד זמזמי דלת הכניסה. ובאותה קלות גם אנחנו עלולים להיחשף על ידי זרים. וזאת בהנחה שבכלל נמצא שם כלשהו ליד הזמזם, כי כולם כל כך חרדים עכשיו... זרימה חופשית של מידע היא לטובה, אבל במקביל ישנה עלייה ברמת החשדנות שגורמת לנו להימנע מיצירת קשר עם אנשים ברחוב או בבניין שאליו עברנו זה עתה. מערכות היחסים, הסיפורים שהיינו עדים להם ופחדינו המועצמים (גם כאשר הם משמשים למטרת התגוננות) מצמצמים את יחסי הגומלין: באופן בלתי מודע אנחנו מניחים הנחות לגבי האדם שניצב מולנו.

[48] [SIGEN_001_00091008.jpg](#)

[49] וואז'יקו צ'צ'יאני, מסלול חיים, 2015
וידאו HD חד-ערוצי עם פסקול, 03:34 ד'

באדיבות האמן ודניאל מרצונה, ברלין

בעבודתהשבט החולדות (The Rat Tribe) של [סיים צ'י יין](#) [50] הם שרובם אנשים נראים (בסינגפור 1978, Sim Chi Yin) מהגרי עבודה בבייג'ינג. הם חיים מתחת לפני האדמה בחדרים מעופשים ללא חלונות, שהיו פעם מקלטים, עד שהופרטו ונפתחו לשימוש הציבורי. הצפייה בעבודה מעלה מחשבות על אי-השוויון ההולך וגובר בחלוקת העושר. אי-השוויון מוביל ליצירת מעמדות חדשים של עובדים שחיים בתנאים נוראים. הגרוע ביותר זה הכורח להשלים עם תנאים אלה. למרות שלכל

אזור יש הגדרות משלו ושפה חדשה, הקיום לצד כל האחרים ברחוב מוחק את הגבולות.

[51] [SimChiYin-RatTribe-1_copy1.jpg](#)

[52] סים צ'י יין, מתוך הסדרה "שבט החולדות" (Tribe Rat The)

בחלל מוזיאון פרה מתגלה סולידריות מפתיעה: גאזדה אילקין (İlkin), לואיז בורז'ואה, ברלינדה דה ברויקר ומוניקה בוניצ'יני (Bonvicini) מעלות שאלות נוקבות, כל אחת בשפתה היא. בית הספר היסודי היווני גלאטה היה האתר המיוחד ביותר בביאנלה, בכך שהשתלב עם העבודות ואפשר למיצבים להמריא לגבהים חדשים. בית הספר גלאטה (בטורקית: *Galata Rum İlkokulu*) נבנה בסגנון ניאוקלאסי בין השנים 1885-1909, כדי לספק את צרכי הקהילה היוונית ששכנה באזור. הוא חדל לתפקד בשנות השמונים של המאה הקודמת בעקבות שינויים דמוגרפיים ופוליטיים. לאחר שהיה נטוש במשך כעשרים שנה, חזר המקום לפעול כמרכז לאמנות ועיצוב עכשוויים בשנת 2012.

האמנים מרק דיון, ג'ונה פרימן (Freeman) וג'סטין לו (Lowe), פדרו גומס-אגאניה [53] ואנדריאה (Gomez-Egaña) ג'ויס-היימר (Heimer Joyce) ראויים להתייחסות מיוחדת. בכניסה לאתר מקבל את פני המבקרים המיצב של גומס-אגאניה (נ. 1976 בבוקרמנגה, קולומביה), *Domain of Things*. זהו מבנה לא יציב, תפאורת במה של פנים בית. כאשר שחקנים מפעילים את המנגנון שמתחת לבמה, ה'בית' מתחיל גם הוא לנוע. בדומה לעבודות אחרות בביאנלה, המיצב עוסק באופן

שבו אנו יוצרים בית או מגדירים מקום כבית, וכיצד הוא נובע מתוך הזהות שלנו.

[56] [Vimeo](#) on [55] [pedro gomez-egana](#) from [54] [Domain Of Things \(Documentation\)](#)

[57] [IKSV_15B_Sahirugureren_408_copy2.jpg](#)

[58] אנדריאה ג'ויס היימר, 2017
מוזיאון פרה, הביאנלה החמש-עשרה באיסטנבול

צילום: Beauchene Nicelle

הציורים של [אנדריאה ג'ויס היימר](#) [59] (נ.1981, גרייט פולס, מונטנה, ארה"ב) מוצגים אף הם בבית הספר היווני. הם

תלויים באופן שווה וסימטרי, שקצת מזכיר פיד של אינסטגרם, בעוד שהכתורות רשומות בעיפרון על הקירות, כמו תגובות או הערות. אורח נוסף בבית הספר היווני הוא [מרק דיון](#) [60] (נ.1961 בניו בדפורד, מסצ'וסטס, ארה"ב), המציג מיצב שהוא מעין מעבדה, בדומה לתצוגה של מוזיאון למדע. כשפותחים את הדלתות של זוג ארונות העץ שעל הקיר, רואים את העבודה העשבים העיקשים של איסטנבול (*The Persistent Weeds of Istanbul*), איור של צמח ששרד באיסטנבול למרות תהליך העיור האינטנסיבי, ואת העבודה יצורי המים העמידים של איסטנבול (*The Resilient Marine Life of Istanbul*), שמראה יצורים ימיים שעדיין חיים במימי הבוספורוס. העבודה, שנוצרה בשיתוף פעולה עם אמנים ומאירים, מראה משהו שהוא מעבר לתנאיה הפיזיים: צדדים וממדים אחרים של 'בית' והתנגדות. המלה 'התנגדות' חוזרת פעמים רבות בסקירה זו, אולי משום שהיא קיימת בשפע גם בתערוכה בכלל וגם ברבות מהעבודות המוצגות בה. [4](#)

[61] [IKSV_15B_Sahirugureren_002.jpg](#)

[62]מרק דיון, יצורי המים העמידים של איסטנבול, 2017 (*Istanbul of Life Marine Resilient*) (בורק דק, איסיק גונר, רייסי קמהי, דנה שרווד, ג'נה וויבר, בריאן מ' וילסון)
ארון עץ, רישומים בצבעי מים. ארון: 75.8X425.5 ס"מ. 64 ציורים, 22.9X15.2 ס"מ כ"א

באדיבות האמן וגלריה טניה בונקדר (ניו יורק)
הפקה ותצוגה בתמיכת Ekşioğlu Mermerci Tansa
צילום: Eren Uğur Sahir

[63] [IKSV_15B_Sahirugureren_009.jpg](#)

[64]מרק דיון, יצורי המים העמידים של איסטנבול, 2017 (Istanbul of Life Marine Resilient) (בורק דק, איסיק גונר, רייסי קמהי, דנה שרווד, ג'נה וויבר, בריאן מ' וילסון)
 ארון עץ, רישומים בצבעי מים. ארון: 75.8X425.5 ס"מ. 64 ציורים, 22.9X15.2 ס"מ כ"א

באדיבות האמן וגלריה טניה בונקדר (ניו יורק)
 הפקה ותצוגה בתמיכת Ekşioğlu Mermerci Tansa
 צילום: Eren Uğur Sahir

[65] [_IEY6852.jpg](#)

[66] הביאנלה ה-15 של איסטנבול

צילום: Yanmaz Erarslan Ilgin

התערוכה "שכן טוב" הציעה קשת רחבה של קולות ומראות. היא אפשרה לצופים להקשיב לסיפורים של אמנים מכל פינות העולם, גם אלה מארצות העולם השלישי ומאזורים אחרים שסובלים מבעיות כמו הגירה, מלחמות אזרחים, לאומנות ואפליה מגדרית. מהזווית המקומית, "שכן טוב" הביאה תקווה לסצנת אמנות שמסך כבד מכסה עליה. מצב החירום המתמשך, ניסיון ההפיכה דאשתקד, מתקפות הטרור שאירעו בשנים האחרונות, עליית שערי החליפין של האירו והדולר והמבנים הפוליטיים המשתנים ללא הרף – כל אלה יצרו תחושה של איום. כמו כן, בעוד הפוליטיקה הגלובלית ממשיכה להתקדם, מדינות סוגרות את גבולותיהן המשותפים. הביאנלה החמש-עשרה של איסטנבול מדרבנת אותנו לשאול שאלות גלובליות ואקטואליות - קודם כל את עצמנו ואחר כך את חברינו, את בני משפחתנו ואת החברה שאנו חיים בה, וליצור כך שיחה: האם שכן טוב הוא זה שקורא אותו עיתון כמונו? או דווקא מי שמניח לנו לנפשנו? האם שכן טוב הוא הזר שאין אנו חוששים מפניו?⁵

• ¹קרן איסטנבול לתרבות ואמנות ((IKSV) Arts and Culture for Foundation Istanbul) הכינה קטלוג של

הביאנלה, במחיר שווה לכל נפש. השפה והסגנון של המדריך נגישות מאוד אף הן. תיאור עבודתו של לגי במדריך נפתח כך: "אומרים שההיסטוריה נכתבת על ידי המנצחים", משפט פתיחה פואטי שיש בכוחו ליצור מערכת יחסים בין הקורא והעבודה.

- 2. יחד עם זאת, שמענו במשך הביאנלה שעדל אבדסמ (Abdessemed) ספג ביקורות משום שעבודתו הייתה עשויה משנהב.
- 3. "שמעתי על חדרי מרתף מלפני כמה שנים", אמרה סים צ'י יין בראיון. "ואז, בשנת 2010, עיתון מקומי בבייג'ינג הדביק לנוודים שחיו במרתפים את הכינוי 'שבט החולדות', או *shu zuo* בסנית. לתחושת הכינוי היה בלתי הוגן והחלטתי לתעד את הקהילה שחיה ביקום שמתחת לגורדי השחקים של בייג'ינג".
ראו: <http://15b.iksv.org/news> [15]
(Accessed, Dec 30, 2017)
- 4. "בידיים פחות מיומנות, המלנכוליה שעברה כחוט השני דרך 'שכן טוב' הייתה עלולה להותיר אותנו ללא שמץ של נחמה. אך בעצם התערוכה משיבה לנו את אמונתנו באמנות כדרך התנגדות לגיטימית ועוצמתית". כך כתבה רייצ'ל ספנס (Spence) על הביאנלה בעיתון *Financial Times* ברביעי באוקטובר, 2017:
<https://www.ft.com/content/75ffed2e-a373-11e7-d56-98a09be71849> [67],
(Accessed Dec 30, 2017)
- 5. פרפרזה על רשימת השאלות המופיעה בהקדמה-טקסט אוצרותי-מסע פרסום של הביאנלה:
<http://15b.iksv.org/agoodneighbour> [68]
(Accessed Dec 30, 2017)

<http://tohumagazine.server288.com/he/article/%D7%91%D7%97%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%A9-%D7%90%D7%97%D7%A8-%D7%A9%D7%9B%D7%A0%D7%99%D7%9D>

Links

- [1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/_IEY6692.jpg
- [2] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iey6908.jpg>
- [3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/_IEY6908.jpg
- [4] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15sahirugureren288retouched.jpg>
- [5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_288_Retouched.jpg
- [6] <http://tohumagazine.com/he/article/%D7%9E%D7%A1%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%91%D7%A7%D7%91%D7%95%D7%A7-%D7%A8%D7%A9%D7%9E%D7%99%D7%9D-%D7%9E%D7%94%D7%91%D7%99%D7%90%D7%A0%D7%9C%D7%94-%D7%9C%D7%90%D7%9E%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%90%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%A0%D7%91%D7%95%D7%9C>
- [7] <http://www.istanbulmodern.org/>
- [8] <http://www.peramuseum.org/>
- [9] <http://15b.iksv.org/venues>
- [10] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15sahirugureren155.jpg>
- [11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_155.jpg
- [12] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15sahirugureren297retouchedneu.jpg>
- [13] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_297_retouched_neu.jpg
- [14] <http://www.turkishculture.org/whoiswho/candeger-furtun-2483.htm>
- [15] <http://15b.iksv.org/news>
- [16] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15sahirugureren179.jpg>
- [17] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_179.jpg
- [18] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15sahirugureren180.jpg>
- [19] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_180.jpg
- [20] <http://victorleguy.com/>
- [21] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15sahirugureren248.jpg>
- [22] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_248.jpg
- [23] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15sahirugureren247.jpg>
- [24] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_247.jpg
- [25] <http://volkanaslan.info/>
- [26] <http://www.obaidiart.com/>
- [27] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/hshvideostillfromtheleftchannel-copy.jpg>
- [28] https://tohumagazine.com/sites/default/files/HSB_VideoStillFromTheLeftChannel%20copy.jpg
- [29] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/hshvideostillfromtherightchannel-copy.jpg>

- [30] https://tohumagazine.com/sites/default/files/HSI_VideoStillFromTheRightChannel%20copy.jpg
- [31] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/hshvideostillfromthecenterchannel-copy.jpg>
- [32] https://tohumagazine.com/sites/default/files/HSI_VideoStillFromTheCenterChannel%20copy.jpg
- [33] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren129.jpg>
- [34] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_129.jpg
- [35] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren130.jpg>
- [36] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_130.jpg
- [37] <http://www.lydiaourahmane.com/>
- [38] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren282retouched.jpg>
- [39] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_282_retouched.jpg
- [40] <http://dvirgallery.com/artist/latifa-echakhch/>
- [41] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren185.jpg-0>
- [42] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_185_0.jpg
- [43] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren347.jpg>
- [44] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_347.jpg
- [45] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren346.jpg>
- [46] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_346.jpg
- [47] <https://www.youtube.com/watch?v=3U8AhX7pGhI>
- [48] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/sigen00100091008.jpg>
- [49] https://tohumagazine.com/sites/default/files/SIGEN_001_00091008.jpg
- [50] <http://chiyinsim.com/>
- [51] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/simchiyin-rattribe-1-copy1.jpg>
- [52] <https://tohumagazine.com/sites/default/files/SimChiYin-RatTribe-1%20copy1.jpg>
- [53] <http://www.pedrogomezegana.net/>
- [54] <https://vimeo.com/240164966>
- [55] <https://vimeo.com/user6828623>
- [56] <https://vimeo.com>
- [57] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren408-copy2.jpg>
- [58] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_408%20copy2.jpg
- [59] <https://www.andrea-joyce.com/>
- [60] <http://www.tanyabonakdargallery.com/artists/mark-dion/series>
- [61] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren002.jpg>
- [62] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_002.jpg
- [63] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iksv15bsahirugureren009.jpg>
- [64] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IKSV_15B_Sahirugureren_009.jpg
- [65] <http://tohumagazine.server288.com/he/file/iey6852.jpg>
- [66] https://tohumagazine.com/sites/default/files/_IEY6852.jpg
- [67] <https://www.ft.com/content/75ffed2e-a373-11e7-d56-98a09be71849>
- [68] <http://15b.iksv.org/agoodneighbour>